

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลข้อมูล

การศึกษาความสัมพันธ์ทางเครือญาติเพื่อที่จะได้รายละเอียดจำเป็นต่อ
อาศัยการศึกษาเฉพาะราย (case study) คราวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง เป็น
คราวเรือนของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตราชภัฏบุรณะ โดยเริ่มทำการศึกษาดังแต่เดือนพฤษภาคม
พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์แล้วนำมาสรุปผล

ลักษณะของคราวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างได้แก่คราวเรือนของครอบครัวขยาย
และครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีฐานะเศรษฐกิจแตกต่างกันไปใน ๓ ระดับ คือ ไร่ รวย ปานกลาง
และยากจน รวมทั้งความแตกต่างด้านช่วงอายุของหัวหน้าคราวเรือนด้วย คือ วัยสูงอายุ
วัยกลางคน และ วัยหนุ่มสาว ทั้งนี้จะได้พิจารณาผลที่เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบอื่น ๆ
และสภาพแวดล้อมด้านความเจริญเติบโตของชุมชนเขตชานเมืองด้วย

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลในแต่ละคราวเรือนตัวอย่างได้ทำการสัมภาษณ์
พร้อม ๆ กันไปแล้วแต่โอกาสของผู้ให้สัมภาษณ์จะเอื้ออำนวย ข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูล
เฉพาะของแต่ละคราวเรือนอื่นประกอบด้วยสมาชิกในกลุ่มญาติมีจำนวนและประเภทแตก
ต่างกันไป

การเลือกตัวอย่างในการศึกษา

เพื่อจะทราบรายละเอียดในสิ่งแวดล้อมของแต่ละคราวเรือนจึงได้กำหนดว่า
คราวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งหมดคัดเลือกจากชนชั้นทางสังคม ๓ ระดับ คือ ชั้นสูง ชั้น
กลาง และชั้นต่ำ โดยอาศัยฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องแยกลำดับชั้น แล้วจัดแบ่ง
ช่วงอายุของหัวหน้าคราวเรือนออกเป็นวัยสูงอายุ (๕๐ - ๖๔ ปีขึ้นไป) วัยกลางคน
(๓๕ - ๔๙ ปี) และวัยหนุ่มสาว (๒๐ - ๓๔ ปี) คราวเรือนเหล่านี้เป็นคราวเรือนชาว

ไทยพุทธทั้งสิ้น มีเพียงบางครัวเรือนที่มีเชื้อสายคนจีนอยู่บางแต่สมาชิกในครัวเรือนถือ
เสมือนหนึ่งว่าตนเป็นคนไทยเพราะถือสัญชาติไทย มีความเป็นอยู่แบบไทยและยอมรับ
วัฒนธรรมไทย ครัวเรือนดังกล่าวประกอบด้วยสมาชิกทั้งครอบครัว เดี่ยวและครอบครัว
ขยายอันมิได้จำกัดขนาดครอบครัวแต่ประการใด

การคัดเลือกตัวอย่างในการศึกษาได้เลือกเอาครัวเรือนในเขตราษฎรบูรณะ
ซึ่งเขตราษฎรบูรณะนี้ได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๔ แขวง คือ

๑. แขวงราษฎรบูรณะ	มี ๕ หมู่บ้าน
๒. แขวงบางปะกอก	มี ๑๓ หมู่บ้าน
๓. แขวงบางมด	มี ๕ หมู่บ้าน
๔. แขวงทุ่งครุ	มี ๖ หมู่บ้าน
รวม	๓๓ หมู่บ้าน

ครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้ง ๕ ครัวเรือน เลือกเฉพาะครัวเรือนจาก
๒ แขวงแรกอันเป็นท้องที่ส่วนใหญ่ที่คนไทยอาศัยอยู่จะมีคนจีนอยู่บ้างก็ในเขตแขวงบาง
ปะกอก หมู่ที่ ๘, ๑๑, ๑๒ และ ๑๓

แขวงราษฎรบูรณะเลือกศึกษาหมู่ที่ ๑, ๓, ๕ และ ๘

แขวงบางปะกอกเลือกศึกษาหมู่ที่ ๑, ๘, ๖ และ ๘

จำนวนตัวอย่างทั้งหมด ๕ ครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

แขวงราษฎรบูรณะ ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน ๕ ครัวเรือน ในเขตหมู่ที่ ๑,
๓, ๕ และ ๘ สำหรับหมู่ที่ ๘ เลือกศึกษา ๒ ครัวเรือน

แขวงบางปะกอก ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน ๔ ครัวเรือน ในเขตหมู่ที่ ๑,
๘, ๖ และ ๘

ส่วนแขวงบางมดกับแขวงทุ่งครุไม่นำมาศึกษาเพราะประชากรส่วนใหญ่นับถือ
ศาสนาอิสลาม และเป็นคนไทยอิสลามประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้มีสถิติ ๓ แห่ง
อยู่ที่หมู่ที่ ๓ แขวงบางมดหนึ่งแห่ง และที่หมู่ที่ ๑ ในแขวงทุ่งครุ ๒ แห่ง ซึ่งมีสถิติเหล่านี้
ได้ดำเนินการสอนศาสนาอิสลามแก่มวลสมาชิกเป็นประจำทุกวันศุกร์

ครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดนี้เป็นครัวเรือนซึ่งประกอบด้วยครอบครัวขยาย ๔ ครัวเรือน และครอบครัวเดี่ยว ๕ ครัวเรือน ครัวเรือนในเขตชานเมืองนี้มักเป็นครอบครัวที่เพิ่งย้ายมาอยู่ใหม่

การเลือกตัวอย่างในการศึกษาได้อาศัยความร่วมมือจากหัวหน้าครัวเรือนของครอบครัวตัวอย่างซึ่งผู้เขียนรู้จักและคุ้นเคยกันมาก่อน และหัวหน้าเขตราษฎรบูรณะได้กรุณาแนะนำให้อีก ๓ ครัวเรือน ในครั้งแรกจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดมีทั้งสิ้น ๑๒ ครัวเรือน ขณะที่ทำการศึกษาคำเป็นต้องคัดออกเสีย ๓ ครัวเรือน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์หาข้อมูลได้ละเอียดเพียงพอแก่การศึกษา และบางครอบครัวได้ย้ายออกจากชุมชนที่ทำการศึกษาไปอยู่เขตอื่น ดังนั้นจำนวนครัวเรือนที่เป็นข้อมูลทั้งหมดในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จึงเหลือเพียง ๙ ครัวเรือน ซึ่งเป็นครัวเรือนทั้งของครอบครัวที่อยู่ในชุมชนตัวอย่างมาแต่เดิมจนถึงปัจจุบัน และของครอบครัวที่เพิ่งย้ายมาอาศัยอยู่

การเลือกตัวอย่างเช่นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มญาติทั้งการสืบสายโลหิตและการแต่งงาน เพื่อพิจารณาลักษณะความประเพณีที่ปฏิบัติจริงๆ มิใช่การกระทำใด ๆ เพื่อมรรยาทอย่างหนึ่งเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่นเท่านั้น

ขอบเขตในการศึกษา

ความประเพณีตามบทบาทของสมาชิกในกลุ่มญาติสำหรับการศึกษาในแง่รายละเอียดใช้วิธีการสัมภาษณ์และส่วนปลีกย่อยเพิ่มเติมอาศัยการสังเกตการณ์ของผู้เขียนเอง การศึกษาความสัมพันธ์ในกลุ่มญาติเพื่อทราบลักษณะพฤติกรรมที่สมาชิกในกลุ่มญาติได้ปฏิบัติต่อกันตามบทบาทของตนอย่างไรนั้น ได้จำกัดขอบเขตบางประการในการศึกษาเรื่องนี้ไว้ดังนี้

ก. ลักษณะตัวอย่างที่ทำการศึกษา เน้นความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือนเฉพาะที่เป็นกลุ่มญาติ ส่วนสมาชิกอื่นที่มีญาติทั้งทางสายพ่อหรือสายแม่ไม่ว่าจะโดยการ

แต่งงานหรือการสืบสายโลหิต แม้จะอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันและนับถือเสมือนญาติพี่น้อง
คนหนึ่งก็ตามก็มีใคนำมาศึกษาด้วยแต่ประการใด

ข. สภาพทางสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาในชุมชนตัวอย่าง ได้แก่ การยึดมั่น
ในค่านิยมบางอย่าง ความทันสมัย ลักษณะความเป็นผู้นำในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ
ความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกัน เป็นต้น

ค. ลักษณะสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ที่ตั้งชุมชน เช่น การคมนาคมติดต่อ
กับชุมชนใหญ่ ตลาด อาคารที่ว่าการเขต ละแวกย่านใกล้เคียง

ง. พฤติกรรมตามบทบาททางเครือญาติ หมายถึงเป็นการกระทำตามข้อกำหนด
ข้อผูกพันหรือพันธะโดยยึดหลักความสัมพันธ์ทางสายโลหิตและการเกี่ยวของเนื่องจากการ
สมรสเป็นเกณฑ์ รวมทั้งความเข้าใจในหน้าที่ที่บุคคลในสายสัมพันธ์ดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตาม
สถานการณแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย

การทำความเข้าใจกฎเกณฑ์และหน้าที่ทางเครือญาติ จึงควรกำหนดการจำกัดวง
ของเครือญาติไว้ดังนี้

เครือญาติ หมายถึง ผู้ที่เป็นพี่น้องใกล้ชิดกับโดยสายโลหิตและผู้ี่เข้ามาเป็น
สมาชิกใหม่ของครอบครัวโดยการแต่งงานเป็นเชอ สะใภ้ ทั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของผู้ที่
เป็นสมาชิกในกลุ่มญาติดังนี้คือ

(๑) ญาติสนิทลำดับที่หนึ่ง ได้แก่ บิดา มารดา และบุตร (พี่น้องร่วมบิดามารดา
เดียวกัน) ญาติสนิทในลำดับนี้เมื่อนำมาพิจารณาความสำคัญที่แตกต่างกัน ถือว่าความสำคัญ
ลำดับแรกอยู่ที่บิดามารดา ส่วนพี่น้องที่ร่วมบิดามารดาเดียวกันอยู่ในลำดับรองลงไป

(๒) ญาติสนิทลำดับที่สอง เป็นกลุ่มญาติที่ขยายวงออกไปทั้งในทางตั้ง

(Vertical) และทางขวาง (Horizontal)

ทางคิง ไคแก ปู่ ยา ตา ยาย และหลาน ๆ (ซึ่งเป็นลูกของพี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน)

ทางขวาง ไคแก เขยและสะใภ้ ที่เข้ามาเป็นสมาชิกในมหาวิทยาลัยใหม่ด้วยการแต่งงาน
 ญาติในลำดับนี้จะถือว่าความสัมพันธ์ของญาติทางคิงสำคัญกว่าญาติทางขวาง
 เพราะเป็นญาติสายโลหิต

(๓) ญาติสนิทลำดับที่สาม หากนับทางสายคิง ไคแก พ่อแม่ของปู่ ยา ตา ยาย (ทวด) พี่น้องของพ่อแม่ (หมายความรวมถึงสามีหรือภรรยา และลูก ๆ ควย) และลูก ๆ ของหลาน (เหลน) ส่วนการนับทางขวางก็ไคแก พี่น้องของพวกเขาเขยและสะใภ้รวมถึงพวก ลูก ๆ ของเขาควย อยากรู้ก็ญาติในลำดับนี้มีพันธะ หน้าที่ และสิทธิต่าง ๆ ต่อกันโดยตรง น้อยมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ในรายละเอียดเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาเฉพาะรายและเป็นสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์จะได้เรียนรู้ว่าคำถามมีข้อบกพร่องเพียงไรในกรณีที่ได้คำตอบไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น การสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งควรเริ่มต้นอย่างจริงจังต้องใช้เวลาทำความเข้าใจสนทนากับสมาชิกของครัวเรือนนั้น ๆ ในขั้นที่สามารถทำการสอบถามรายละเอียดได้อย่างจริงจัง ระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์แต่ละครัวเรือนขึ้นอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีเวลานานเท่าใด แต่ละครั้งกินเวลานานไม่น้อยกว่าสองชั่วโมง เมื่อจบบันทึกข้อมูลแล้วก็นำมาแยกประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนด เมื่อเห็นว่าขาดตกบกพร่องประการใดก็จะนำกลับไปสอบถามใหม่อีกครั้งหนึ่ง การสัมภาษณ์ใช้เวลา ๒ - ๑๐ วัน ทุกเดือนสลับกันไปแต่ละครัวเรือน ทั้งนี้ยอมแล้วแต่ว่า ครัวเรือนใดสามารถให้วันและเวลาในการสัมภาษณ์เมื่อใด บางเดือนก็มีเวลาในการสัมภาษณ์มากกว่าจำนวนวันที่กำหนด วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดใช้วิธีการวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนทางพฤติกรรมแบบใช้การจบบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา

การศึกษาครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด การสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ครอบครัวที่เป็นข้อมูลนั้น ไม่อาจจะกระทำติดต่อกันได้ในแต่ละครัวเรือน ขึ้นอยู่กับว่าผู้ให้สัมภาษณ์พร้อมเมื่อใดและเวลาใด ดังนั้นวิธีการศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือของหัวหน้าครัวเรือนแต่ละครัวเรือน การสัมภาษณ์จึงต้องกระทำสลับกันไปทุกครัวเรือน จนกว่าจะเก็บข้อมูลในรายละเอียดได้เพียงพอ การศึกษาครัวเรือนหนึ่ง ๆ ใช้เวลาการศึกษาเฉพาะวันหยุดพักผ่อนประจำสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณี และวันหยุดพักผ่อนประจำปีในบางวัน ระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ระยะเวลาที่ทำการศึกษแต่ละครอบครัวประมาณ ๒๘ วัน

ขั้นตอนในการศึกษา

ก. การสังเกตการณ์ (Observation) เพื่อที่จะให้เข้าถึงปัญหาที่ทำการศึกษาย่างแท้จริงได้จึงใช้วิธีการเข้าไปทำความสนิทสนมกับสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างระยะหนึ่งก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ และเริ่มเก็บรายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละครัวเรือนตามโอกาสในขณะเดียวกันก็พิจารณาสภาพแวดล้อมของครัวเรือนตัวอย่างเพื่อสังเกตปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในหมู่ญาติและกำหนดประเด็นสำคัญดังนี้

(๑) ลักษณะที่อยู่อาศัย เป็นการพิจารณาลักษณะบ้านและที่ตั้งของบ้านว่าอยู่ในเขตชุมชนหรือไม่ และอยู่ห่างจากชุมชนอย่างไร ไคไหน ความเจริญทางวัตถุ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนในเขตละแวกบ้าน

(๒) การอบรมเลี้ยงดูบุตรและการควบคุมความประพฤติของบุตร นอกจากการสอบถามและสัมภาษณ์ตามปกติแล้ว ย่อมต้องอาศัยการพินิจพิจารณาแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรและครอบคลุมไปถึงญาติสนิทที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเท็จจริงจากที่พบเห็นในขณะทำการสัมภาษณ์ เพราะบางกรณีก็มีสมาชิกในครัวเรือนเข้าร่วมฟังการสัมภาษณ์ด้วย และมีความเห็นขัดแย้งกันเอง

(๓) ลักษณะบุคลิกภาพของสมาชิกในวงศ์ญาติของแต่ละครัวเรือน สังเกตลักษณะเฉพาะอย่างของแต่ละคนเท่าที่มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน รวมทั้งอาจปฏิกิริยาที่แสดงออก การพุดจาและนิสัยใจคอ

ข. การสัมภาษณ์ (Interview) ใ้กว้างประเด็นใหญ่ ๆ ในปัญหาต่าง ๆ ที่จะสอบถามโดยวางหลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ด้วยการกำหนดเนื้อหา ดังนี้ คือ

(๑) ลักษณะวงศ์ญาติ ครัวเรือนตัวอย่างประกอบด้วยญาติฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงมากน้อยต่างกัน และฝ่ายไหนจะมีอิทธิพลต่อสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าทั้งความคิดและความประพฤติปฏิบัติ และโดยทั่วไปการอยู่ร่วมกันของญาติผู้ใหญ่ ญาติผู้ใหญ่ยอมจะมีบทบาทอยู่บ้างในกรณีช่วยแบ่งเบาภาระในครัวเรือนได้ เช่น การเลี้ยงเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ก็พิจารณาภูมิหลังทางครอบครัวของหัวหน้าครัวเรือน

(๒) ความสัมพันธ์ตามช่วงอายุ เป็นการศึกษาการให้ความสำคัญแก่ญาติในแต่ละช่วงอายุตามสถานภาพที่ได้รับตั้งแต่เกิด แสดงข้อเท็จจริงของกลุ่มญาติทั้งในช่วงอายุเดียวกันและต่างช่วงอายุกัน ทั้งนี้ก็โดยความจริงที่ว่าคนในยุคนสมัยหนึ่ง ๆ ย่อมมีความคิดเห็นที่มักจะไม่ตรงกัน แต่ความเห็นที่ขัดแย้งกันก็ยอมมีทางยุติได้โดยการยอมรับความมีอำนาจ ความเป็นผู้นำ ความอาวุโส หรือประการอื่น การให้ความสำคัญแก่หมู่ญาติ บางคนอาจจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่พึงสังวรในการรักษาสัมพันธ์ภาพไว้อย่างเสมอตอนเสมอปลาย แต่บางคนอาจจะเห็นว่าจะเกี่ยวข้องกับญาติเนื่องในโอกาสสำคัญ ๆ ก็เพียงพอแล้ว เช่น งานบวช งานศพ งานทำบุญ งานแต่งงาน เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองประเด็นคนละแง

(๓) ฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอาชีพและรายได้เป็นสำคัญ รวมถึงทรัพย์สินสมบัติ ภาวะหนี้สิน เป็นต้น ในแต่ละสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยปานกลาง หรือ ยากจน กิจกรรมทางสังคมของแต่ละครัวเรือนจะแสดงให้เห็นชัดว่า

ความใกล้ชิดและความสัมพันธ์กับสมาชิกที่มาจากกลุ่มเครือญาติมีเพียงใด และในบางกรณี การเลื่อนฐานะทางสังคม อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกันในการกำหนด ระดับความสัมพันธ์กับเครือญาติในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลง

(๔) กิจกรรมและความร่วมมือในหมู่ญาติ ต้องคำนึงถึงการแบ่งภาระหน้าที่ อำนาจในครัวเรือน การจัดการเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน ความช่วยเหลือของพ่อแม่ที่มี ตลอดจนในแบบต่าง ๆ และความเอื้อเฟื้อของลูกที่จะพึงให้แก่พ่อแม่และญาติพี่น้องซึ่งความช่วยเหลืออาจจะเป็นไปในเรื่องการให้เงินทองหรือให้สิ่งของต่าง ๆ และบริการอื่น ๆ เช่น การเลี้ยงดูเด็ก การรักษาพยาบาล และการให้คำแนะนำปรึกษา นอกจากนี้ก็มี การพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ญาติ

(๕) การศึกษาและการอบรมเลี้ยงดู พิจารณาการอบรมเลี้ยงดูบุตร การให้ การศึกษา ความคาดหวังของพ่อแม่เรื่องการศึกษาของบุตร การคบเพื่อนทั้งเพื่อนบ้านและ เพื่อนนักเรียน และเพื่อนร่วมงานร่วมอาชีพเดียวกันหรือต่างอาชีพกัน การสันตนาการ ของครอบครัว เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกต- การณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเคารพเชื่อฟัง ที่ญาติผู้อาวุโสพึงได้รับจากสมาชิกทุกคน ในครอบครัว นอกจากนี้การสัมภาษณ์จะได้รายละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้น เช่น ความใกล้ชิด ในหมู่ญาติ บางกรณีบิดาหรือมารดาไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับบุตร เพราะมีภารกิจเกี่ยวกับ อาชีพนอกบ้าน หน้าที่การอบรมเลี้ยงดูจึงกลายเป็นของญาติผู้อาวุโสไม่ว่าจะเป็นญาติที่อาศัย อยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน หรือเป็นญาติวงนอกครัวเรือนก็ตาม ยิ่งความห่างเหินระหว่าง บิดามารดากับบุตรมีมากเท่าใด จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องด้วยโดยเฉพาะ ในกรณีที่พี่น้องไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกันมาโดยตลอด

ข้อจำกัดของข้อมูลที่ทำการศึกษา

ก. ข้อมูลที่นำมาศึกษาเป็นข้อมูลที่ไต่จากการศึกษาเฉพาะรายอันเป็นการศึกษาในแง่รวบรวมรายละเอียดข้อเท็จจริงของแต่ละครัวเรือนตัวอย่าง รายละเอียดอื่น ๆ อาจจะถูกกละเลยหรือขาดตกบกพร่องไป เนื่องจากมุ่งเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติตามเป้าหมายที่กำหนด

ข. ข้อมูลที่นำมาศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ไต่จากการคัดเลือกครัวเรือนตัวอย่างตามคุณสมบัติที่ระบุไว้ การเลือกจำนวนตัวอย่างน้อยก็เพื่อมุ่งหาหลักฐานที่เชื่อถือได้ในรายละเอียดเฉพาะอย่าง การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ จากข้อมูลดังกล่าวจึงอยู่ในวงจำกัดเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแต่ละครัวเรือนเท่านั้น

ค. การศึกษาครั้งนี้ ยังมีไต่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างญาติของสมาชิกในครอบครัวกับญาติวงนอกครัวเรือนที่อยู่ในจังหวัดที่อยู่ในภูมิภาคอื่น เป็นการศึกษาเพียงความสัมพันธ์ระหว่างญาติในครัวเรือนปัจจุบัน ณ ที่อยู่ที่ศึกษาเท่านั้น การกล่าวถึงญาติวงนอกครัวเรือนจะอ้างถึงเมื่อพบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับญาติในครอบครัวที่เป็นข้อมูล เช่น บทบาทของญาติวงนอกครัวเรือน ในเรื่องการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวเดียว เป็นต้น

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วก็นำมาแยกประเด็นตามปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละครัวเรือนตามที่กำหนดไว้ เพื่อวิเคราะห์ดูว่าครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดที่แบ่งตามช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน และแบ่งตามสถานภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน

ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และเพราะสาเหตุใด ทั้งนี้ได้เป็นการพิสูจน์ข้อสมมติฐาน
ใด ๆ แต่เป็นการศึกษาตามข้อเท็จจริงในรายละเอียดเท่านั้น

เนื่องจากครัวเรือนตัวอย่างเป็นแบบครอบครัวทั้งสองประเภท คือ แบบ
ครอบครัวเดี่ยวและแบบครอบครัวขยาย ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกตามแบบของ
ครัวเรือนเฉพาะปัจจัยที่มีลักษณะเด่นชัดเท่านั้น ส่วนความสำคัญอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะทั่วไป
ก็จะนำเสนอในรายการข้อมูลทั่วไป

หลังจากรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วก็นำมาแยกประเด็นตามปัจจัยต่าง ๆ ของ
แต่ละครัวเรือนตามที่กำหนดไว้ เพื่อวิเคราะห์ดูว่าครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดที่แบ่งตาม
ช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน และแบ่งตามสถานภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน
ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร และเพราะสาเหตุใด ทั้งนี้ได้เป็นการพิสูจน์ข้อสมมติฐาน
ใด ๆ แต่เป็นการศึกษาตามข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในรายละเอียดเท่านั้น

เนื่องจากครัวเรือนตัวอย่างเป็นแบบครอบครัวทั้งสองประเภท คือ แบบครอบครัว
เดี่ยวและแบบครอบครัวขยาย ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจะอธิบายตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
อันได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดู ความ
ร่วมมือกันและบริการต่าง ๆ ปัจจัยแต่ละปัจจัยได้แยกเป็นข้อปลีกย่อยได้อีกเท่าที่พบในการ
ศึกษาความสัมพันธ์แบบคู่ การศึกษาความสัมพันธ์แบบคู่ก็เพื่อมุ่งหาข้อเท็จจริงในด้านพฤติกรรม
ตามบทบาททางเครือญาติ ระหว่างสมาชิกที่เป็นญาติของครอบครัวในครอบครัวเดียวกัน ซึ่ง
ญาติแต่ละคนมีทั้งอยู่ในช่วงอายุต่างกันและช่วงอายุเดียวกัน เป็นการเปรียบเทียบให้เห็น
ลักษณะการปฏิบัติต่อกันตามตำแหน่งทางเครือญาติ เช่น เป็นบิดา มารดา บุตร ปู่ย่า
ตายาย ลุงป้า น้าอา หลาน สามี ภรรยา ตลอดจนเชยและสะใภ้

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลจะอธิบายลักษณะครวเรือนของครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายโดยกล่าวถึงที่อยู่อาศัย ลักษณะวงศ์ญาติ ภูมิหลังทางครอบครัว และ ภูมิลำเนาเดิมของหัวหน้าครัวเรือน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการทำความเข้าใจและภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครอบครัว ส่วนการอธิบายความสัมพันธ์ตามคูบพบาททางเครือญาติตามลักษณะพฤติกรรมนั้นได้แบ่งออกเป็นญาติสายโลหิต และญาติเกี่ยวคอง ซึ่งจะแยกตามแบบของครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย เรียงลำดับครัวเรือนตามฐานะทางเศรษฐกิจ และช่วงอายุควบคู่กันไปจากฐานะทางเศรษฐกิจระดับยากจนปานกลาง และร่ำรวย และช่วงอายุวัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยสูงอายุ จนครบทั้ง ๕ ครัวเรือน การอธิบายความสัมพันธ์แบบคู่ระหว่างญาติได้กล่าวถึงตามปัจจัยดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ของญาติสายโลหิต

แยกโดยลำดับดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร
๒. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง
๓. ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่าตายายกับหลาน
๔. ความสัมพันธ์ระหว่างลุงป้ากับหลาน

ทั้งนี้ เป็นการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ของแต่ละคูบพบาทตามที่เหมาะสม คือ

อายุ (ได้แก่การเคารพเชื่อฟังและหน้าที่ความรับผิดชอบ)

เพศ (ได้แก่บุคลิกภาพ การแต่งงาน และการหาคู่ครองของบุตร)

การศึกษา (ได้แก่ ระดับการศึกษาของสมาชิกในหมู่ญาติ)

อาชีพ (ได้แก่ การงาน ตำแหน่งของงาน และรายได้ อาชีพของบิดามารดากับแนวทางการเลือกประกอบอาชีพของบุตร ทรัพย์สินมรดก และการเลื่อนชั้นทางสังคม)

การศึกษาอบรมเลี้ยงดู (ได้แก่การคบเพื่อนและการสันนนาการ)

ความร่วมมือกันและบริการต่าง ๆ (ได้แก่ ความช่วยเหลือในรูปของการให้สิ่งของ ความช่วยเหลือในรูปของการให้เงิน การเลี้ยงดูเด็ก การรักษาพยาบาล และการให้คำแนะนำปรึกษา)

ความสัมพันธ์ของญาติเกี่ยวคอง

แยกโดยลำดับดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา
๒. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อตาแม่ยาย-พ่อค้าแม่ค้ากับเชย-สะโก
๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องเชย-สะโก กับสามี-ภรรยา และกับพี่น้องสามีภรรยา ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างพี่เชยกับน้องสะโก

๔. ความสัมพันธ์ระหว่างปุ๋ยคอกของสามี่-ภรรยา กับ หลานเชย-สะโก

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างลุงป้าน้าอาของสามี่-ภรรยา กับหลานเชย-สะโก

และความสัมพันธ์ระหว่างลุงป้าน้าอาเชย-สะโก กับหลานของสามี่ภรรยา

ทั้งนี้ เป็นการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ของแต่ละครอบครัวที่
ที่เหมาะสม คือ

อายุ (ได้แก่ การเคารพเชื่อฟัง หน้าที่และความรับผิดชอบ)

เพศ (ได้แก่ อำนาจในครัวเรือน การแต่งงาน และบุคลิกภาพ)

อาชีพ (ได้แก่รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจก่อนและหลังการแต่งงานของคู่
สมรส ทรัพย์สินสมบัติ การทำงาน การคบเพื่อน และสันตนาการ แนวทางการเลือก
ประกอบอาชีพ และการเลื่อนชั้นทางสังคม)

การศึกษา (ได้แก่ระดับการศึกษาของสมาชิกในหมู่ญาติ)

ความร่วมมือกันและบริการต่าง ๆ (ได้แก่ความช่วยเหลือในรูปแบบของการให้
สิ่งของ ความช่วยเหลือในรูปแบบของการให้เงิน การเลี้ยงดูเด็ก การรักษาพยาบาล และ
การให้คำแนะนำปรึกษา)